ఓమ్

హరిః ఓమ్

సేవయే సర్వోదయం

"పరోపకారః పుణ్యాయ
పాపాయ పరపీడనం"

చర్ల గణపతిశాస్త్రి

మొదటి
ముద్రణము–1953
రెండవ
ముద్రణము–1995

హక్కులు రచయితవి.
వెల : రూ॥ 5-00

ప్రతులు :
500

దొరకుచోటు :
చర్ల గణపతి శాస్త్రి
33-కిర్లంపూడి కాలనీ,
విశాఖపట్టణం.

లలితా ఆర్టు ప్రెస్,
టౌన్‌హాల్ రోడ్డు,
విశాఖపట్టణము–1

మనవి.

ధర్మాచరణమె ముఖ్యమని యన్ని మతములు, అన్ని శాస్త్రములును ఉద్ఘోషించు చున్నవి. 'ధర్మో రక్షతి రక్షితః' ధర్మము రక్షింపఁబడినచో అది మనలను రక్షించును. అను స్మృతి వాక్యమును దీనినే బోధించు చున్నది. బ్రహ్మవేత్తల స్మృతి శీలములె ధర్మమునకు మూలములని గౌతములు చెప్పిరి. ధర్మవిషయమున శిష్టాచారము ప్రమాణమని చెప్పుచు 'శిష్టః పున రకామాత్మా' కామాత్ముఁడు కానివాఁడె శిష్టుఁడు అని వసిష్ఠమహర్షి నిర్వచించెను. బోధాయనుఁడును కామక్రోధాదులు లేనివారును పది దినములకు మాత్రమే సరిపోవు ధాన్యము గలవారును శిష్టులు అని చెప్పెను.

ఈ విధముగఁ బ్రాచీన మహర్షులు ధర్మమె అవశ్యము సంపాదనీయ మని వచించిరి. కాని ధనసంపాదనమె ముఖ్యముగ తలచిన లేదు. కనుకనే "తేన త్యక్తేన భుంజీథాః మాగృధః కస్యస్విద్ధనం" ఆ పదార్థములను త్యాగము చేసి నిన్ను రక్షించుకొనుము. ఎవరి ధనమును ఆశింపకు" అని ఈశావాస్యోపనిషత్తు ధనమును త్యాగము చేసినఁ గాని నీకు రక్షణ లేదని వక్కాణించుచున్నది. "తైర్దత్తా న ప్రదాయైభ్యో యో భుంక్తే స్తేన ఏవ సః" దేవతలచే నివ్వఁబడిన భోగము భక్తులు తిరిగి యివ్వక తానుమాత్రమె తిన్నవాఁడు దొంగ" అనియు "భుంజతే తే త్వఘం పాపా యే పచం త్యాత్మకారణాత్" తమకోసముమాత్రమె వండికొని తిను పాపులు తినునది పాపమె" అనియు భగవద్గీత బోధించుచున్నది.

ఇన్ని విధములుగ శాస్త్రములు బోధించుచున్నను జనులు కామక్రోధవశులై ధనపదవులే ప్రధానముగ నెంచి ధర్మభ్రష్టులగుచున్నారు. బ్రహ్మవేత్తలు ధర్మములను బోధింపవలయుననియు ఆ విధముగ జనులను రాజులు శాసింపవలయునని ఋషులు చెప్పిరి. "బ్రహ్మపురోహితం రాష్ట్రమృధ్నోతి" బ్రహ్మవేత్తలు పురోహితులుగా నున్న రాష్ట్రము వర్ధిల్లును" అని వసిష్ఠుఁడు చెప్పెను. అట్టి వసిష్ఠుఁడు పురోహితుఁడుగాఁ గల శ్రీరాముని రాజ్యము రామరాజ్యము అయినది.

ఎప్పుడైతే సంఘమునకు ఆదర్శప్రాయులగు పెద్దలు ధనాశాపరులైరో యప్పుడే వారిని బట్టి యితరులును భ్రష్టులైరి. ఈ విధముగ అన్ని వృత్తులవారు ధనాశా

6

పరులై యుండి తమ తమ ఆత్మాభివృద్ధిని జూడక దీనజన సేవాపరాఙ్ముఖులై యధోగతి పొందుచుండుట అత్యంత శోచనీయము.

కాన అందఱు దయగలవారై పరోపకార పరులై, ఆశాపరులుగాక; అజ్ఞానులగుటద్వారా పాపములు చేయుట మూలమునఁ దమగోయి తాము తప్పుకొనక, అధోగతి పొందక దీనులఁ బోషించుచు ఉత్తమ లోకములు పొందుదురు గాక.

1953

ఇట్లు,
చర్ల గణపతిశాస్త్రి.

విషయసూచిక

7

1	స్నేహితులారా!	1-8
2	ఓ జనులారా!	9-10
3	ఓ ధనికులార!	11-12
4	ఓ బుధులారా!	13-16
5	పండితులారా!	17-18
6	బాలకులారా!	19-20
7	విద్యార్థులార!	21-26
8	ఓ యువకులార!	27-34
9	ముదుసలులారా!	35-36
10	ఓ స్త్రీలారా!	37-42
11	సంన్యాసులార!	43-44
12	యాచకులారా!	45-46
13	కాంగ్రెసునుద్యోగులార!	47-52
14	ప్రభుత్వ ఉద్యోగులార!	53-65

సేవ యొనర్పుడు

(భజగోవిందము వలె)

సేవ యొనర్పుడు సేవ యొనర్పుడు
సేవ యొనర్పుడు భక్తులారా!
మానవసేవయె మాధవసేవయు
ప్రాణులసేవయె [illegible] 1

ఆత్మజ్ఞానమె యజ్ఞఫలము
బాహ్యజ్ఞానమె [illegible]
రెండు ఫలములు నిండిన దాండే
సర్వ [illegible] 2

[illegible]
[illegible]
వీరలపై దయ చూపినవారల
ముదమున [illegible] 3

2

మనయూళ్ళన్నియు మరుగుదొడ్లు లయి
పేద లవెల్లయుఁ బెంటకొగ్గు లయి
ఇళ్లను దోమలపెళ్ళిపాటలను
నిండి పోయినవి నెమ్మదిఁ గనుఁడీ. 4

ఇట్లొకటిగా నీగ్రామంబును
మనది యంచును మదిలోఁ దలఁపుడు
ఈగ్రామమెగా దీదేశంబును
మనదే యంచును మదిలోఁ దలఁపుఁడు. 5

ఇళ్లను గ్రామము దేశంబును
మనవే నుఁడి యిటు మనదేశం బిది
బహువిధములగాఁ బాడయి పోవఁగ
నూరక యుండుట యుచితమె మీకున్. 6

ఎవరో వచ్చియె యిది దిద్దుదు రని
పోమరులై యిటు చూచుట న్యాయమె

3

సర్వము నశ్యముల తలవఁగవలె నని
కూలంబడి యిటు కూరుచు సుందురె ।సేవ। 7

మనపై నుంచే మనదు ప్రభుత్వము
మన కేహానిగఁ బరు లొనరింతురు
మనపెట్టెలలో ధనములు మూలఁగ
దేవుల్లాడుచు దిక్కులు చూతురె. 8

పిల్లకాలందిగఁ గాళ్లను చేతులు
పెదవులు యుక్తోత్పత్తిగ సురరంగ
ఇంతకు మించిన సంతోషంబులు
ఏమిటి గావలె నింక మన కిలపై. 9

ధనికులయిళ్ళను మనధన మున్నది
ధనికుల యొక్కర ధర్మకర్త లయి
నడవంగ మనధన ముడుగుడ మటు వని
యడుగక యుండిన నష్టముఁ బెట్టదు।సేవ॥10

ఈకాలేపులవె యివె సాధనములు
సాధన[illegible]
[illegible]
చేరి యుండనము సేవ యొనర్పుము. 11

ఇరుగుపొరుగు[illegible]
దీనావస్థల [illegible]
ధనికులు మాత్రము [illegible] ముందిర[illegible]
చదివుఁడు వారలదరి [illegible] 12

పెద్దలు [illegible]
యువకులు [illegible]
[illegible]
ఎల్ల వ్యసనములు [illegible] 13

విద్యలు [illegible]
నాగర[illegible]

ఈద్వేగము మన యువకులు దీసెను
అన్నియుఁ [illegible] చేయవలె ॥సేవ॥ 14

ఎందుకుఁ జదువులివి [illegible]
[illegible]యుద్యోగము [illegible]
ధనమున కందురు ధర్మము పోయెను
పరులసేవ కని పలుకరెవ్వరును. 15

ప్రవిమలధర్మార్థ కామమోక్షము
లనుపురుషార్థపు [illegible]లో
ధర్మము మాత్రము; ధర్మమె తెగినన్
చెల్లాచెదరై చెడరుగ పూవుల్. 16

బ్రాహ్మణులారా! బ్రాహ్మముఁ బొందఁగ
శమదమసంశ్రద్ధ [illegible]
ధనగర్వములను త్యాగము చేయుఁడు
ధనములపోలికఁ [illegible] ॥సేవ॥ 17

క్షత్రియులారా! శౌర్యధనుల రయి
శిష్టరక్షణము దుష్టశిక్షణము
చేయగఁ బూనుట మీయాధర్మము
మీరె ధర్మము మీరిన నేటు లేక. 18

కోమటులారా! గోకృషు లేర్పడ
జనులకు ధర్మత సప్లయి చేయుఁడు
బ్లాకుమార్కెటుల వదలుఁడు కంచె
చేలవ మేసినఁ జేసెడి దేమిఁక. 19

శూద్రులార! మీసుఖముల దిగవిడి
శ్రమపడుచుంటిరి నైనను మీరలు
అందఱవలె నది న్యాయము ధర్మము
విడిచిరి; చక్కని వడవడిఁ గనుఁడీ. 20

బ్రాహ్మణుఁడ వయిన బ్రహ్మము దెలుపుము
క్షత్రియుఁడ వయిన శౌర్యము నెఱపుము

వైశ్యుడ వైతే వస్తులఁ బంచుము
శూద్రుఁడ వైతే శ్రమము చేయుము ॥సేవ॥ 21

హెచ్చుఁదగ్గు లిఁక లేకుండునను
లేవిఁక నందఱు దేవుని బిడ్డలె
ఏకులమైనను లోకులధర్మమె
పూనిన మోక్షముఁ బొందుట నిక్కము. 22

వర్ణధర్మములు పోనయి పోయెను
ఆశ్రమధర్మములన్నియుఁ గూలెను
ఇంక స్వధర్మము లెయ్యవి మనకిల
ఇపుడు ధర్మమన వృత్తులె యయ్యెను. 23

ప్లీడరు, వర్తకు, లింజినీరులు
మేష్టరు, రసెంబ్లీ మెంబరు, గుమస్తా
డాక్టరు, జడ్జి, కలెక్టరు మొదలగు
ఉద్యోగస్థులె యొగి వర్ణము లిఁక ॥సేవ॥ 24

పూర్వవర్ణములు పోనీపోయినను
కొత్తవర్ణములు పొత్తుచేసెనిల
పోనీ యిప్పటి వారికి [illegible]
[illegible] ధర్మమ్ముగ నాచరింపు డింక. 25

స్త్రీ దరి మొదలగు వృత్తుల నుండిక
పోనీ యుండి [illegible] ధర్మముగ
నుండి స్వధర్మము నాచరించుచుఁ గడు
నిష్కాములై [illegible] 26

ఏకులమందున నీవు జనించితొ
యా కులధర్మమ్మునందుట [illegible]
పోనీ యిప్పటి దానికి [illegible]
న్యాయతఁ గనిచన [illegible] 27

ధర్మమె విధి [illegible]
ధనమె [illegible]

సేవ చేయుటకుఁ [illegible] వృత్తులఁ
బడి నీ యాత్మను [illegible] ॥సేవ॥ 28

ఏయే వృత్తుల నైనా సేవలు
నాచరించుటకు [illegible]
ఆయా వృత్తుల [illegible]
అర్థవృత్తుల [illegible] 29

ఓ జనులారా యూరకయుండక
మీమీ ధర్మము [illegible]
సకలలోక [illegible]
పరోపకారము [illegible] 30

[illegible]
ఎక్కడ పడితే నక్కడ పై రుల
బూజులు దులిపితే [illegible]
దండిగ గుర్తుకు [illegible] ॥సేవ॥ 31

పంటకు బోయినఁ దిండి లేరదుగాను
పడుకక బోయినఁ బట్టల నెక్కడ
మీటిన మాత్రనె కోట్లు గొలంగఁ
జేతులు లేమని సేవయుఁ జూపుఁడు. 32

మీ రెవ్వరో మఱి మీకుం దెలియునె
యింక మీ క్రియ యెట్టిదో తెలియదె
మీరందఱు పరమేశ్వరు బిడ్డలు
సర్వము చేయఁగఁ జాలు సమర్థులు 33

తలఁచితిరా భువి తలక్రిందులు పడు
పదలితిరా మఱి బట్ట గుట్ట లగు
పండించితిరా నిండును జగములు
తలఁపుఁడు వలఁకుఁడు వది యుండదుమఁడీ. 34

మేడలు మిద్దెలు మీరె కట్టితిరి
పాడిపంటలను గూడఁ బెట్టితిరి

ఇనుపపెట్టెలను ధనము నింపితిరి
ధనికుఁడె మీమీ ధర్మకర్త మఁది । సేవ । 35

ధర్మకర్త యయి ధనికుఁడె యుండఁగ
ధనికుల వంశము గని కందిర్దఁగ
సంతానముల్లెలు ధని యాచకుల
సదుగుఁ బోదనిభో సస్నాత యూతము. 36

ఓ ధనికులారా! యూరక యూతురె
ఈ పేదలు మఱి మీ బిడ్డలు గద
కన్నకొడుకులనె కట్టఁబెట్టకుఁడు
పేదలు దీనులు బిడ్డలు మీకిల. 37

బిడ్డలఁ బోలిక పేదలఁ జూడక
మీరే సర్వము మ్రింగుదు మన్నన్
ఎంతటి వారైన చింతలు పొందుచు
నోపిక వట్టుడు నుండురు పేదలు । సేవ । 38

కట్టుట కై నస్ బట్ట లేదుగద
తినుటకు నైనను తిండి లేదుగద
ఉండుట కై నను ఇండ్లు లేవుగద
పాపం [illegible] నొప్పు [illegible]. [illegible]

ఉన్న వారు [illegible]
సదుపాయంబుగా [illegible]
ఎవ్వరు చేయుదు రింక మీఁదనయిన
వారలఁ బ్రేమను [illegible]. [illegible]

[illegible] లవి గలిగి [illegible]
[illegible] [illegible]
ఫలముగుఁగాని స్వార్థము [illegible]
ధనములు [illegible]. [illegible]

భూములు [illegible] భోగము [illegible]
[illegible]

ఏ యోధావార్పులు నీకేఁ బనిచేయుచు
ఏరులు పొంగిన నెవ్వ రాపుదురు ॥సేవ॥ 42

ఓ కవులారా! మీకే చెప్పెద
మీ వర్ణనలను నిజమని నమ్మిరొ
లోకులు కోర్కెలలోఁ బడి నిరతము
భోగములందలి పీఁగిరి ధర్మము. 43

ఓ బుధులారా! మీకే చెప్పుదు
ధర్మము సత్యము త్యాగము దయయును
దీనోద్ధరణము దీర్ప నికైనను
మీమీకలముల మేలుగ నడపుఁడు. 44

ఓ కవులారా! మీకే చెప్పుదు
కళ కళకొఱ కని కలవరపడుదురు
భోగము మోహంబునఁ బడి క్రుంగెదు
దేశము సరిగా దిద్దుటె కళ సుండీ ॥సేవ॥ 45

ఓ కవులారా! మీకే చెప్పెదం
భోగము మోహంబును గడుఁ బెంచెడి
వర్ణనకృతుల వర్ణించుట యే
కళయేనా యిది కలములఁ ద్రిప్పుఁడు. 43

ఆప్పటిమట్టుకె యానందమ్మును
గూర్పఁగ దిద్దిన నేర్పే కళయగు
నిత్యానందము సత్యజ్ఞానము
వెలిగించెడునది విద్యే యనఁబడు. 47

కళను విద్యతోఁ గలిపినప్పుడే
అసలగుకళయును నసలగువిద్యయు
వెలవేయ ననుచు గుర్తింపుఁడి, యది
బంగారమునకుఁ బరిమళ మబ్బుట. 48

సత్యజ్ఞానము నిత్యానందము
కలిగెడువిద్యయె సాధింపఁగఁదగు

అది సాధించెడి మృదులసాధనము
సరసతఁ గళ యని తక్కఁగఁ దెలియుఁడు
॥సేవ॥ 49

ఓ బుధులారా! మీకే చెప్పెద
మీ కవితల విని మేలుగజనములు
దైవము గనుఁగొని ధర్మము చేయుచు
బ్రహ్మానందము పడయఁగవలయును. 50

ఓ కవులారా! మీకే చెప్పెద
సర్వజనంబుల శౌర్యవంతులుగ
త్యాగధనులుగా ధీరవ్రతులుగా
భక్తవరులుగాఁ బరయంచేయుఁడు. 51

ఎయ్యది సుఖమో ఎయ్యది శుభమో
ఏది యనిత్యమొ ఏయది నిత్యమొ
ఏయది దుఃఖమొ ఏది యానందమొ
తెలుపుటె కవితకుఁ గలయుత్తమయోగము ॥సేవ॥

ఎంత చెప్పినను నింతయుఁ జవినిన్
బట్టనిజనులకు బాగుగ నేర్పగ
మృదుమధురరచన హృదయముఁ జొరఁగా
దెలుపుట కవితకుఁ గలయుపయోగము. 53

ఎవి కవిబ్రహ్మలు సృజియింతురో యవె
శుభమును సత్యము సుందర మనియును
దలఁచి జనంబులు శిరములఁ దాల్తురు
అవియే వారికి నానందము లగు. 54

ఎల్లశాస్త్రములు నెల్ల విద్యలును
సమస్త కళలును సమస్త కర్మలు
సర్వేశ్వరునిన్ సమభావంబును
ఆత్మను దెలుపఁగ నతిశయిల్లినవి. 55

ఎటులఁ దలంచిన నటులె ప్రపంచము
సమపఁగలఁడు కవి స్రష్ట యొకండే

తిమ్మిని బ్రిమ్మగ బ్రహ్మను తిమ్మిగ
బ్రహ్మపదవఁ గవిబ్రహ్మయె చేయున్ ॥సేవ॥

ఎటు తోఁచినటో నటె కవి చేయున్
గవి తలఁచినటో నరకము స్వర్గమె
కవి తలఁచెన స్వర్గము నరకం బగు
కవితాఁ జేయని పనియున్ లేదిల. 57

రవి కాంచనిచోఁ గవి గాంచు నమచు
పెద్దలమాట నిజద్ది యొనర్పుఁడు
అవనిని బొందెడియుడుకు జనంబుల
కున్నతి గూర్పెడి యత్నము రతనల. 58

వందితులారా! పరోపదేశము
చేయుటను మాని మీయాచరణము
నిందుగఁ జూపఁడు పొందితత్వంబును;
మీరె చేయుడిపు దెలుపు చేయుడు ॥సేవ॥ 59

న్యాయమార్గమున నడచుచు మీరలు
అన్యాయతఁ జనువందఱఁ గవులను
విమర్శ చేయుచు వివేకమును గన
తిన్నని పథములఁ గ్రన్నన నడపుఁడు. 60

మనసున వాక్కున మఱిచేతలలో
అమలధర్మముల నాచరించుచును
నిరతము లోకోద్ధరణముకొఱకై
బ్రతుకుచు నెల్లర క్షితి నడపింపుఁడు. 61

బాలకులారా! భగవంతునివలె
మాయ యెఱుంగక మహిఁ గ్రీడింతురు
పెద్దలు చెప్పెడి బుద్ధులలోపల
నెన్నఁడు మోసము నేర్చుకొనకుఁడీ. 62

ముక్కుకు సూటిగఁ జక్కఁగ నడచుటె
యున్నది యున్నటు క్రన్నన చెప్పుటె

త్రికరణశుద్ధిగ నొకటే పలుకుట
ధర్మం బనుచును దలఁపుఁడు మదిలో॥ సేవ॥ 63

తిన్నఁగఁ జెప్పక తికమక పడుచును
పలికిన యనృతపుఁ బలుకుల దిద్దఁగ
ఇంక నబద్ధము లెన్నో పలుకుదురు
వంచనపథములఁ బడి చెడి పోకుఁడు. 64

మనిషికిఁ బశువుకు మధ్యను భేదము
నేవిధిఁ జేయక దేవుఁడె యుండఁగ
మనిషికి మనిషికి మధ్యను భేదము
చేసెడివారల చేతలఁ గనకుఁడు. 65

మాయయు మర్మము మానుట మొదలగు
దైవగుణములకుఁ దమరే గురువులు
మాయయు మర్మం బనృతము మొదలగు
మేటిగుణములకు మేమె గురువులము ॥సేవ॥ 66

బిడ్డలలోపలఁ బెద్దలు గండీ
ధనికులలోపల ధనికుల రగుఁడీ
గుణవంతులలో గుణయుతు లగుఁడీ
మఱియునగుణములు మాత్రము గొనకుఁడు. 67

మనసుకు మోలికి మత్తును గూర్చెడి
యలవాటులఁ బడి తెలివిని శక్తిని
నాశము సేయక నైపుణ్యముతో
భారతభాగ్య ఉద్ధారకు లగుఁడీ. 68

చుట్ట బీడి సిగరెట్టుల్ త్రాగుడు
సినిమ షికారు గనుచును నిత్యము
వానికి మిక్కిలి బానిసలై చెడి
యిల్లు ఒళ్ళు కడు గుల్ల చేయకుఁడు. 69
జ్ఞానము నిచ్చెడి చదువులు చదువుఁడు
వద్దు గుణభ్రష్టుల పెద్దలు

కోటివిద్యలును కూటికొఱకనెడి
నుడువుల రొంపిని దూరద్రోయుఁడిక ॥సేవ॥

విజ్ఞానమునకు విద్యల నేర్వుఁడు
ఇల జీవికకై వృత్తుల నేర్వుఁడు
విజ్ఞానంబును వృత్తిగఁ జేయుట
వేగంబె నిరుద్యోగము పెరిగెను. 71

వృత్తిశ్రమల శరీరము దృఢపడు
జ్ఞానపరిశ్రమ నాత్మయు వర్ధిలు
దేహము నాత్మయు దీపించినచో
సర్వవికాసము సౌఖ్యము మనకే. 72

విజ్ఞానమునకై విద్యల నేర్చిరి
ధనములకోరికఁ జనరి బ్రాహ్మణులు
అఖిలపూజ్యు లయి యయిరి మహర్షులు
వారె ధనము గని భ్రష్టులై యయ్యిరి ॥సేవ॥

క్రొత్తకుండలకుఁ గూడి పట్టినటు
ప్రాఁతకుండలకు రంగులు పట్టవు
అని యిటు చెప్పెదు వినుఁడు బాలకులు
అద్దమువలెఁ గడు నమలము మీమది. 74

పెద్దల తలలో బుద్ధులు చాలగ
పెట్టి వికారము పెట్టుచు నుండును
నిర్మలమతులై మీ రొనరించుచు
భారతభాగ్య శుభంకరు లగుఁడీ. 75

విద్యార్థులార! విద్యలు నేర్వుఁడు
విద్య యనంగ వివేకము నిచ్చెడి
విద్యలె విద్యలు; వివేక మీయని
విద్యలు గుమస్తవిద్యలె సుండీ. 76

ఇప్పుడు చదివెడి యెల్ల విద్యలును
పొట్టకొ కూటికొ మోహముకొఱకో

ఉపయోగంపడ మన్నవి సుండీ
బీదలసేవకె వీనిని నేర్వుఁడు ॥సేవ॥ 77

బీడియు సిగరెటు వాడకుఁ డెప్పుడు
కాఫీహోటళ్ళకుఁ గడువడిఁ బోకుఁడు
నీతియె లేని సినీములు గనకుఁడు
ఇవె మీయాత్మ నశింపఁగఁ జేయున్. 78

ఆరోగ్యంబును నానందంబును
సౌశీల్యంబును సాంఘికసేవను
విజ్ఞానంబును వివేక మొసఁగెడు
విద్యలె సతతమె వేగమె నేర్వుఁడు. 79

పైపై వేషము పైపై భాషణ
పాశ్చాత్యంబుగఁ బాటించినచో
అవి మీయాత్మల నణఁగం జేయును
నిత్యానందము నేర్పడఁ జేయవు ॥సేవ॥ 80

ఉచిత పవిత్రతకై సొప్పుడు వేషమె
అవలంబింపుఁడు; వ్యామోహంబును
పెంచెడి వేషము వేయకుఁ డెప్పుడు
అది మీ కెప్పుడు నవనతి గూర్చును. 81

బీదలసేవయె విజ్ఞానంబే
ఆత్మానందము యాత్మధర్మమే
చదువుకు లక్ష్యము బ్రదుకుకు భవ్యత
వ్యామోహములో బడకుఁడి యెప్పుడున్. 82

భావిభారతపుఁ బ్రాసాదములకు
మీరె పునాదులు మీరె స్తంభములు
మీరే సరిగా మెలఁగ కున్నచో
అది నశ్వరమే యువనిం గూలును. 83

విద్యకు లక్ష్యం బిది యని గురువుల
నడిగి తెలిసికొని యది సాధింపుఁడు

గురువులె తప్పుం దెరువులఁ బడినన్
మీరె తెలిపికొని వారిని దిద్దుఁడు ॥సేవ॥ 84

చిన్నతనంబునఁ జెరుపలవాటులఁ
బడిపోయినచో భావికాలమున
వని వదలి పెట్ట, నవి మిము వదలవు
వానికి దాసు లయి పడి చెడిపోదురు. 85

చెడునలవాటులఁ బడిపోయితిరా
మానవజన్మయె మహలక్ష్యంబే
ధర్మను బోధనవల్ల రగులనే
కనులు మూసికొని చనకుం డెప్పుడు. 86

చదువుల నెందుకుఁ జదువుచుంటి రని
పరీక్ష లెందుకుఁ బ్రాయుచుంటి రని
ఒక రవ ధనమున కుద్యోగము కని
యందురె యెంతటి యజ్ఞానంబో ॥సేవ॥ 87

ప్రొజ్ఞల [illegible]
మీమాతృ [illegible]
తప్పుఁదోవలను దరలిన పెద్దలి
దీనికి బాధ్యులు తెలియుఁడు మదిలో. ౩౮

సద్గుణవతి యగుసతి [illegible]
కట్నముకోరకై కాంత [illegible]
పెండ్లి వేలములు పెట్టి [illegible]
వరమును [illegible] ధ్వంసము చేయుడు. ౩౯

నీతిని జ్ఞానము నేర్పి [illegible]
లెవ్వరు నెక్కడ శిక్షింపకుండి
యప్పటిమట్టుకె యానందము నిడు
నావల మీకవి హాని యొనర్చును. ౪౦

స్త్రీని దక్షిగాఁ దెలిసి [illegible]
మాతగ వనితం భావింపవలెనో

భావిజీవితము [illegible]
కాంతి వనితల్తో [illegible] ౪౧

స్త్రీ యువకులారా! యువజనవర్గము
అంగంబులలోఁ దొంగుట లేదా
[illegible]
కదు వది [illegible] ౪౨

సుఖములఁ గోరక సుఖములఁ బొందుఁడు
విద్యలఁ గోరక విద్యల నేర్వుఁడు
ధనములఁ గోరిన ధర్మములఁ బొందుఁడు
కాలము వ్యర్థముగాఁ [illegible] ౪౩

భువి వైరాగ్యము బోధించెద నని
మీరూరక [illegible] వేచకుఁడి
వైరాగ్యం [illegible]
[illegible] ౪౪

వనికిన్ మాలినవనుల విరాగము
వనికిన్ వచ్చెడు వనుల విశేషము
రాగమె గనుడి విరాగము భావము
అట్టి విరాగమె యలవడుకొనుఁడు. 95

కోర్కెల మితముగఁ గోరఁగవలయున్
కోర్కె లమితముగఁ గోరినయెడలన్
రోగ మొదవి యారోగ్యము చెడలున్ 96
ఆరోగ్యము చెడ నానందము చను.

పెండ్లి కట్నముల వేలములోఁబడి
గుణవతి భార్యను గోరుట మఱవకు
కూడని కట్నము గుంజుట కీనా
యున్నతవిద్యల నొందుదు రుందిరి. 97

కట్నము లాశ్కలు కడుగుంజుటయే
ముఖ్యముగఁ దలఁచు మూఢులి పెద్దలు

గాని నీమెడ విడు గుదిబండలకో
జీవిత మంతయుఁ జిడఁగొట్టుకొనకు ॥సేవ॥ 98

అతిగ భుజించుచు నతిభోగించుచు
నారోగ్యంబును నానందంబును
బోఁగొట్టుకొనుచు మూఢులి గాకుము
మిత భోగంబులె మేలును గూర్చును. 99

మిత భోగములన్ సతతము యువకుఁడ
వయ్యు దానందము ననుభవించెదవు
అత్యాశాపరుఁ డన్ని విధంబుల
నిహపరసుఖముల కెడను దవ్వగు. 100

క్షితిలోఁ దినుటకె బ్రతుకఁగరాదోయ్
మఱి బ్రతుకుటకే మనము తినఁగవలె
నది యుండుటకై బ్రతుకఁగరాదోయ్
ప్రజాసేవ కయి బ్రతుకఁగవలె నోయ్ ॥సేవ॥

అని నిద్రించుట మనకేటి ప్రయోజన
ముదెపుకు [illegible] గని నెటి [illegible]
అని నిద్రింపుము [illegible]
వదలి భువిని [illegible] 102

స్వేచ్ఛావాయువు పీల్చుచు వేగమె
నిదురను విగలించుడు నరపుంగవ సేవకు
ఈశ్వరుడు [illegible]
మంచెనా [illegible] 103

అని వందుటకే మనల ప్రేరేపించిన
పరులుగ మనలన్ బడయించియున
మనలను [illegible]
మదిలోఁ [illegible] గండీ. 104

పల్లెల పెల్లను [illegible] గొనరింతుఁడు
దీనజనంబుల దీనతఁ బాపుఁడు

ఇండికి బట్టకు దేవు [illegible]
అనదలఁ [illegible]

[illegible]
పెల్లర [illegible] దిచ్చినయటులే
భూమియు భాగ్యము భోగ్యము [illegible]
అవి మన [illegible] 106

[illegible]
పదుచుఁదనంబును బడసినయపుడే
ఏరికి నీయక [illegible]
ఇం కెపు [illegible] 107

[illegible] గలిగిన [illegible]
[illegible] దైర్యము [illegible]
[illegible]
[illegible] 108

ఎండల నిలఁబడి నిండుగ నీడలు
పాంథుల కిచ్చెడుపాదపములవలె
బాధలఁ బడియును బీదలఁ బ్రోవఁగ
నడుము బిగించియు నడువుఁడు వేగమె. 109

ధనికుఁడ వైతే దానము చేయుము
శక్తుఁడ వైన నశక్తులఁ బ్రోవుము
విద్య గలిగితే విద్యలు చెప్పుము
నీదగు నున్నది బీదల కిడుమీ. 110

వాకిలి దాటిన వాసన గొట్టును
ఒంటిని వాళ్ళను నంటిపెట్టుకొని
వంశము వంశను బాధావరించును
అళ్ళను వాటిని గుళ్ళఁ బెట్టుము. 111

వైద్యుఁడ వైతే వ్యాధుల మాన్పుము
ప్లీడర వైతే వివాద మాన్పుము

డాక్టరు వైతే కాపుము బీదల
బీదల రక్తము పీల్చుట మెచ్చఁడు ॥సేవ॥ 112

ఇల బ్రాహ్మణుఁడవై యుం తవతరమా
యంతె పుణ్యకొని వ్యాధుల మాన్పుట
మొదలగుసేవలు పూర్తిగఁ జేయుము
బీదల రక్తం బెన్నఁడుఁ బీల్చకు. 113

రోగులు తగ్గిన రోదింపకు మిఁక
రోగుల లేమియె నీగమ్యం బగు
కేసులు తగ్గిన క్లేశము పొందకు
కేసులు లేమియె క్షితి కాదర్శము. 114

ఇల శ్రీమంతుఁడవై యుం తవతరమా
అంతె యుంచుకొని యుక్తముగ మున్నె
ధనములు భూములు పంచలుకొందై
త్యాగంబొనరించి ధన్యుఁడ వగుమీ ॥సేవ॥ 115

ఏయుద్యోగము నీవొనరించిన
ఆయుద్యోగము అందునె న్యాయుత
పని యొనరింపుడు జనులకు సేవలు
మించి యొనర్పుము లంచము గుంజకు. 116

సేవలు మిక్కిలి చేయఁగఁ దలఁచిన
బోయిను గుమస్త మొదలగ నాయా
వృత్తుల నెంతటి శ్రేష్ఠములైనవొ
భావింపుము మదిఁ భేదము చేయకు. 117

చేతి పరిశ్రమ చేతనె ధనములు
సర్వజనములకు సరిగఁ బంచఁబడు
మిల్లులఁ బెంచిన నల్లులవలె నవి
నెత్తురు పీలిచి నిత్యము చంపున్. 118

సర్వము తెలిసిన జ్ఞానవంతులరు
మీకా బుద్ధులు చాలనువాఁడను

జనను దోఁచిన వానిని చెప్పితి
భారతభాగ్యవిభంకరు లగుఁడీ ॥సేవ॥ 119

ముదుసలులారా! ముదిఁగి పండుకొని
గడచినదానికిఁ గళవళ పడకుఁడు
అపుడో రేపో యేగెదివారమె
సత్కార్యంబులు సలుపుఁడు వేగన్. 120

అఖిలభోగముల ననుభవించితిరి
ఎన్నటికైనను తృప్తి జనించునె
విషయసమిధలను వేసినకొలఁదిగ
నాశావహ్నియు నాఱునె యెన్నఁడు. 121

కడపటఁ గాటికిఁ గాళ్ళుచాచుకొని
యుంటిమి గద పేరాశలు దలంపక
ఆశల విడి పరమేశుని దలఁచుచు
నుత్తమలోకము నిత్యము పొందుఁడు ॥సేవ॥

మనతోఁ దీసుక చనిపోవ మనిన
ధనములు భూములు మేటిభాగ్యంబులు
గోల చేసినను గూడ రావు గన
ధైర్యము దాలిచి ధర్మము చేయుఁడు. 123

పాపపుణ్యములె వచ్చును మనతో
ఆ పుణ్యము లేశ సైనను జేయుఁడు
తినకయుఁ బెట్టక చనిపోయినచో
నిహమును బరమును నెట్టులు గలుగున్. 124

ఎపుడో పెట్టితి యన్నట్టి గర్వము
అప్పుడు పెట్టిన నీకే ముందు గలుగు
ఎంత పిండికిని నంతే రొట్టియు
ఎంతగఁ బెట్టిన నంతే లభించును. 125

పోయినఁ బోయెడు భూధనములకై
పోయిన పిదపను పుణ్యము వెంటను

ఆశాపాశములందుఁ దగుల్కొని
యిహపరముల నశియింపఁగఁ జేయుట ॥సేవ॥

తినినది, పెట్టిన దెల్లను నీయది
పెట్టక తినకయుఁ బ్యాంకుల దాచిన
ధనములు నీయవి యని యనుకొనకుము
దాచిన దొంగలు దోచుకొనుదురు. 127

ఇంతటివఱ కొనరించిన పెత్తన
మీఁదఁ జాలించియు నిచ్చి బిడ్డలకు
స్వేచ్ఛగ రామా! కృష్ణా! యనుచును
భువనేశుఁ దలఁచి మోక్షము బొందుము. 128

ఓ స్త్రీలారా! యుర్వి తలంబున
నున్నారో లేకుంటిరో యన్నటు
లుంటిరి మఱి మీయునికి ప్రపంచము
తెలిసికొనెడునటు తెలివిని జూపుఁడు ॥సేవ॥ 128

కబురులతో యిఁక గాలక్షేపము
చేయుటయేనా మీయుద్యోగము
చాదస్తపు టాచారముతో దనె
మెలఁగుటయేనా మీవిజ్ఞానము. 130

వంటయింటికే బలియై పోతిరి
రంగుల నగలకు లొంగి పోయితిరి
బంగరు సంకెల బంధింపఁబడితి
ఇదియేనా మీ బ్రతుకుకు లక్ష్యము. 131

వీరమాత లన వీరులఁ గనుఁడీ
పిల్లకి యన్నముల వీరుల కథలుఁడు
శౌర్యము త్యాగము జ్ఞానము గూర్పెడి
యుగ్గుపాలతో నిగ్గుల గూర్పుఁడు. 132

తిండిపోతులను తిండిలోభులను
పిసినిగొట్టులను పిఱికిపందలను

సోమరిపోతుల శూన్యమనస్కుల
నెటుల గనితి రనునిందఁ బొందకుఁడు ॥సేవ॥

శౌర్యము త్యాగము జ్ఞానము ప్రేమము
వంటకములతో వండి కొడుకులకు
మీరలు గాంచిన వీరపుత్రులకుఁ
బెట్టి దేశమునఁ పేరు గాంచుఁడీ. 134

అన్నపూర్ణ అన ఖ్యాతి గాంచితిరి
అన్నము కఱవై యల్లల్లాడుచు
దీనజనంబులు ప్రాణము విడువఁగఁ
దూఁగు టుయ్యేలల నూఁగుట న్యాయమె. 135

పట్టుచీరలను బంగరునగలను
ఒకట దిగవయిచి కులుకుచు నుందురు
ఒడలన్ బట్టయుఁ గుడువం దిండియుఁ
గనని యనాథలఁ గాంచి సిగ్గిలరు ॥సేవ॥ 136

కన్న కూఁతులకుఁ గట్నము లీయగ
గటకటఁ బడుచును గడుగాసిఁజెదరు
కన్న కొడుకులకుఁ గట్నము గుంజఁగ
నెంచఁ బంపెదరే యేటి కర్మ మిది. 137

కన్న కొడుకులకుఁ గట్నమడుగకుఁడు
కన్న కూఁతులకు గట్న మీయకుఁడు
కన్న పిల్లలను బెన్నుఁదమ్ముకుఁడు
గుణములఁ జూచియె కోరుఁడు వియ్యము. 138

మృదుల మయినమీ హృదయ కమలములఁ
గ్రాలెడి ప్రేమము కఠినశిలలుగాఁ
దయారు చేయక దయతో దీనులఁ
గావఁగ ధనములు కడువడి నీయుఁడు. 139

పెద్దల సొరము కొద్దిగ లేమిని
మౌఢ్యమునఁ బనికిమాలిన వస్తుల

నొకలందాలిచి గులుకుచు నుందురు
ఆకటా! యెంతటి యజ్ఞానంబో ॥సేవ॥ 140

విద్యలలోపల విజ్ఞానములో
ధర్మములోపలఁ ద్యాగములోపల
సద్వినయములో సౌశీల్యములో
పురుషులతోఁ గడుఁ బోటీపడుఁడీ. 141

సహజంబగు మీ సౌందర్యంబును
పరఁగం ద్రొక్కెడు నాయావస్తుల
దినులసేవకు బాహుంబొకరిచి
మేనికి వాణ్మకు మేలును గూర్పుఁడు. 142

జాతవసంబున సాహసంబునను
ప్రేమను మీరే పెట్టినది పేరు
ఏదీ చూతము మీదుగుణంబులు
ప్రజల కెందనుక నుపయోగింతునో ॥సేవ॥ 143

తమతమ స్వార్థము దనుపుటకొఱకై
అందఱు శక్తులు పొందువఱకెదరు
స్వార్థము వీడి పరార్థముకొసము
మనియెడి ధీరులె మహాత్ము లగుదురు. 144

సంన్యాసులార! సకల సుఖంబులు
ధనములు గృహములు భార్యాసుతులను
విడి పరమేశ్వరు వెదకఁగ నుంటిరి
రాగద్వేషములందుఁ గూలకుఁడు. 145

రాగద్వేషములందుఁ గూలు పెద
మహాశయములు మంటలఁ గలియును
జీవితలక్ష్యము చెయిజారి పోవు
నరకకూపమున నిలుకొందు మిఁక. 146

అన్ని మతములను భగవంతుని
గనఁ జేయు పథియె కావున నెప్పుడు

పరమత సహనమె పరగ యుండవలె
నెల్ల మతములను నీశ్వర రచనలె ॥సేవ॥ 147

ఒరులమతంబుల నుండని విశేష
మీవుదెలుపుచును నితర మతంబులఁ
గలుగు విశేషము కన్నుకఁగొనుచును
నొంచరు లెవ్వరు మన్ననఁగాంచుఁడు. 148

ఎవ రెవ రేమత మవలంబింతురొ
వారికి నామత పరమాశయములఁ
దెలుపుచు వారలఁ బిన్నగ నడపుఁడు
అన్యమతంబుల పందఁగ నీకుఁడు. 149

ఉపదేశము అని యోగి గురుపూజ అని
పాదపూజ అని పరులను మోసము
చేయక వారికిఁ జెప్పర జ్ఞానము
నిష్కామంబుగ నెఱి బోధింపుఁడు ॥సేవ॥ 150

గృహస్థుని చేత కెడా కొంతము తిని
మామూల్ బట్టలు కూడ ధరియించఁగ
పిండివంట లవి దిగ్గు ఘట్టు అని
యేటికి సీవిఁక గృహస్థు వేషెదు. 151

కాషాయబట్ట గడ్డము, జడలును
బోడితలలు గదుఁ బూదిక పూతయైన
జ్ఞానులు దేవులు గాఁ గలుగుదురే
రాగద్వేషము లడఁచక పోయిన. 152

అజ్ఞానములో నటివరతంబును
బడి యిహ మొక్కటి పరమార్థం బని
దలఁచుచు నెక్కుఁడు ధర్మము చేయని
జడులకు నెప్పుడు జ్ఞానము దెలుపుఁడు. 153

యాచకులారా హైన్యజీవితము
కటకటః పాపము గడపుచు నుంటిరి

జీవచ్ఛవముల చెప్పున బ్రతికియు
దీనత నెల్లర దేవురించెదరు ॥సేవ॥ 154

తెలిసినవారలె యుల్లాసముల్గఁ బడి
ఖళికమాలినవి యుపన్యసింపు చుండ్రి
తెలియుని మిము మీయుల్పాటుల కేఁక
స్వస్తి చెప్పఁ దేలి తలఁచుదు నెట్టుల. 155

ఛీః ఛీః బావ్రుల్లి చెదర్చఁ గ్రోధిక్షతు
ఖండలఁ ద్రోసిక ఖండి పై నిళనభు
కుక్కలవలె మిముఁ గొట్టి యూదిప్పినను
కదలరు పోవరు కటకటా! పాపము. 156

కర్మవులు ఋక్షులు కర్మవద లుండియు
గ్రామము చేయుదని కన్పుని తెల్పిసిద్ధు
పరిదిద్దుకొనని జనులము మేమెటు
మిము దిద్దుకొన వాకొనఁగఁ గలము ॥సేవ॥ 157

కళ్ళు లేనివాఁ గాళ్ళేమునతో
కాళ్ళు లేనివాఁ గరములతోడన్
దేనిని కొంచెక దానితోడనే
చేత నగుకొలఁది సేవ యొనర్పుఁడు. 158

శక్తి కొలందిగ సాంఘికసేవను
బాగుగఁ జేయుఁడు పడియుండకుఁడీ
మతిసంఘములకు బలుపై బోవుట
వారికిట్టులకుఁ బాత్రులు గాకుఁడు. 159

చేయఁ గలిగినది చేయుఁడు మఱియా
సాయము వడుఁడని సంఘము నడుగుఁడు
భువిఁ బడి యుడుఁగఁ బ్రయత్నము వదలకుఁడు
సాయపడనిచో సాగిలపడుఁడీ. 160

ఓహో! కాంగ్రెసు నుద్యోగులారా!
మీ యుద్యోగము గోర కిదివఱకు

దేశసేవ కయి తిరిపెం బెత్తుచు
నాస్తియుఁ బ్రాణము నన్ని యొడ్డితిరి ॥సేవ॥

ఈ త్యాగం బిపు డేమయి పోయెను
స్వాతంత్ర్యం బది వచ్చుటతోడనె
పదవులకొఱకై ప్రాకులాడితిరి
బాపుజి నేర్పిన పథ మిటులయెనా.		162

ఇదివఱ కాస్తుల నెల్లఁ ద్యజించియు
మనదేశముకై ధనము నొడ్డితిరి
యిపుడో యాస్తుల నెన్నొ గడించఁగ
తెగుధనములకై దేశ మమ్మెదరు,		163

మును నధికారుల గణియింపక మీ
యాస్తి జప్తుకై త్యజియించితిరే
ఇపు డధికారుల నెటో యాశ్రయించి
యాస్తులకై యల్లాడితి రకటా ! ॥సేవ॥		164

కాని యాస్తుల బొందుఁడు పాపము
ఆవద [illegible] యను [illegible]
మంచి పదవులను మంత్రి పదవులను
బొందుఁడు గాని సేవ మానకుఁడు. 185

తక్కువ జీతము తక్కువ సేవయుఁ
[illegible] యుక్త
ఎక్కువ జీతము తక్కువ సేవయుఁ
జేసి బాపులని [illegible]. 186

కాని యిందుకు [illegible]
బాపుల [illegible]
ఆ మా బాపుల [illegible].
[illegible] 187

ఒకటో రెండో [illegible]
నియ్యది [illegible]

కాంగ్రెసు నుద్యోగులార ! 48

అల్లదె మాటికి వప్పగించెదరు
చెప్పిన దొక్కటి చేసిన దొక్కటి ॥సేవ॥ 168

కట్టుట కైనను బట్టల్ లేవే
తినుటకు నైనను తిండియు లేదే
ఉండుట కైనను ఇండ్లును లేవే
యనదల కెయ్యది మనము చేసినది. 169

కుంటులు గ్రుడ్డులు కుష్ఠులు ముసలులు
అవయము చేసెడి యార్తనాదములు
ఎటులును చెవులకు నెక్కకపోయెను
వారిని గాలికి వదలివైచితిమి. 170

అవయవహీనుల కాయావనులకు
వారుచేసెడివి బాగుగఁ జెప్పుడు
జిల్లా జిల్లలను సేవాశ్రమములఁ
బెట్టి వారలను పోషింపుఁడు ॥సేవ॥ 171

కత్తులెవరిచోఁ గాల్చేయుటయున్
గాత్తులెవ్వరిచోఁ ధంధీయు [illegible]
పరిమొదొ యిది యా వస్తువులఁ బడకగ
లై శ్వరా బనులకొ వక్క [illegible]. 172

తెల్లవారలవి నల్లవారలను
వదవులె మాలలు యిది యొక్కటి తెము
స్వాతంత్ర్యం బది వచ్చినందులను
భేదము తప్పదె విశ్వములోనన్. 173

మును మంత్రిపదవి ముండ్ల కిరీటం
బని కాపుట యనె నయ్యోపిసేఁడో
ముండ్ల కిరీటంబుగఁ గాదు గదా
ముఖ కిరీటమునఁ దొప్పెదె నకటా! 174

బడుగు పరులకుఁ బనిపాటల గూర్చెడి
చిన్న పరిశ్రమ లన్నిటి ద్రాంగ్లులు

అడఁచిరి యని మన మనుటయె గాని
మనము చేసినది మాత్రం బేమిటి? ॥సేవ॥ 175

రాటము లన్నిటి నాటఁ [illegible]
చిన్న పరిశ్రమఁ [illegible]
మిల్లుకు లై సైన్నుల నిల్పితిమి
మనము చేసినది మాత్రం బేమిటి? 176

ప్రాథమికంబగు [illegible]
సిద్ధాంతంబుల [illegible]
తప్పుల తరకై దొప్పెదె నకటా
మనము చేసినది మాత్రం బేమిటి? 177

ఎంతగ త్యాగము [illegible]
జనత గొప్పయని [illegible]
తక్కువ జీతము తగనేర్పునగ
దిగ్గి లోకుల [illegible] యందుము ॥సేవ॥ 178

కాదంటే మీరేదో చేయుఁడు
ఇందుకుఁ బ్రభుత్వ మేమి చేయు నిఁక
అంతయుఁ బ్రజలే యాచరింపవలె
అనియెడి పల్లవి నాలపించితిమి. 179

అన్నముకై పరు లాశ్రయించెదము
పొగాకుతో మనభూమి నింపుదుము
మిల్లుల దేశము నింపి వేయుదుము
మననము చేయుటది మాత్రం బేమిటి? 180

వద్దు గుమస్తావిద్దెలు మొర్రో
అని బాపూజీ నవప్రజాళిఁ గూరిచి
నెత్తియు నోరును మొత్తుకు చెప్పఁగ
మళ్ళి గుమస్తానౌకర్లే వెతకుదుము. 181

ఇప్పటికైనను నేమీ మించదు
జనముల యువ్వను దినుచున్నారము

స్వార్థము వీడి పరార్థము కోసమె
యుద్యోగంబుల నొనరింపుఁడిఁకన్ ॥సేవ॥ 182

మీరును పల్లెల మెట్టినవారే
భీతుల వెంబడి వెతలిడువారే
అనదలపాట్లను నరసినవారే
ఇత్తఱిఁ గన్నులు నెత్తికి వచ్చెను. 183

ధనముల రాసులు తగ్గించుటకో
పెరిగిన భూముల విడఁగొట్టుటకో
ఆర్థిక విషమత యది వర్ధనిచో
ఎవ్వరు గద్దెల నెక్కిన నేటికి. 184

మిమ్మెన్నమ్మికొని మీమాటలఁ గను
వట్టి యుపాయిక పల్లెలకు ద్రోహము
చేయక వారల క్షేమముకొఱకై
సర్వవిధంబుల సాయము చేయుఁడు ॥సేవ॥ 185

తిండియు బట్టయు మెండుగ గలుగఁగ
ఇండ్లు వెడల్పయి యుండెడి రీతిగ
ఒద లారోగ్యము నొంది సుఖింపఁగ
సదుపాయంబులు చక్కఁగఁ జేయుఁడు. 186

పల్లెలు మొదలుగ పట్నముదాఁకన్
వీధులు మొదలుగఁ ఇద్దలవఱకున్
ఆనందమ్మున నారోగ్యంబున
వృద్ధిని గూర్చిన పేరును గనుఁడీ. 187

మీరాజ్యములో పేదను దుఃఖము
పొందితిమనియెడు నిందరానియటు
రామరాజ్యమని ప్రఖ్యాతినిగనఁ
బాలించుచుఁ గడు మేలును గూర్పుఁడు. 188

విజ్ఞానమునకు విద్యలు నేర్పుఁడు
ఇఁక జీవికకై వృత్తులు నేర్పుఁడు

దేహము నాత్మయు తేజంబును గన
సర్వవికాసము చక్కఁగఁ గూర్పుఁడు ॥సేవ॥

శ్రమపడి కూర్చెను సర్వము బాపూజీ
దారులవన్నియుఁ దీర్చి దిద్దెను
నిష్కంటక మయి నెఱవగు క్షేత్రము
నిండుగ మీకిడెఁ బండించుకొనుఁడు. 190

ప్రభుత్వ సంస్థను గల యభిమానము
జనములు వీడిరి యనుటకు బాధ్యులు
మీరేనండి యింకమీఁదట నైనను
చిన్నని పడువడిఁ గ్రొత్తనఁ బూనుఁడు. 191

ప్రభుత్వ పెద్దలు కలిగించిన యా
పేరాసలు మది విశ్వసించిరియే
నోరును వాయియు నుండని జనములు
ఎదియెది చెప్పిన నదియే నమ్మిరి ॥సేవ॥ 192

ఇదివఱలో మీ రెన్నికలందున్
స్త్రీపురుషుల నిజాపఁ బెట్టినను
వారికి యోట్లను బడవేయుఁ డనిన
వారికె యోట్లిడి పట్టముగట్టిరి. 193

గట్టిగఁ బట్టము గట్టిన పిమ్మట
పట్టము గట్టిన వారల నోటను
బూర్తిగఁ దిరిటికి పెంగము బాయునటు
మట్టి గొట్టిరి బట్ట లాగిరి. 194

ఆ మా బాపుజీ రామరాజ్య మని
కలలు గన్నయది కాంచకపోయిరి
బాపుజీ యనుచులు బానిసపెంటను
రామరాజ్యమది గీమరాజ్యమయె. 195

ఇల దాస్యము చని యేడులు గడచెను
పంజియొక దాస్యము మనపై విఱుచుక

పడకుండునటులఁ దడవక యిపుడే
పీద ప్రజల యీ బాధల మాన్పుఁడు ॥సేవ॥ 196

భూములలోగుపులు భువి ధనరాసుల
గుట్టల మిట్టలఁగొట్టి పల్లముల
కర్షుచు పేదల సంతృప్తిపఱచి
రామరాజ్యమును రహి స్థాపింపుఁడు. 197

యంత్రరాక్షసుల వ్యామోహితులై
మనుజులు జంతులుఁ బ్రాణులు కూలఁగ
పశువవాగర సభ్యతచోటున
నవనాగరికత స్థాపింపకుఁడీ. 198

ఊరను నూరను నుద్యానంబులు
నుద్యానంబుల నుత్తమ తరువులు
తరువుల తీరముల విరులును ఫలములు
నరసము లొలికెడు సభ్యత మనయది ॥సేవ॥

విరులను [illegible]
[illegible]
లాలాపించెడి పద్మభవనాదముల
సంగీతంబుల సత్కృత మునయుడ. 200

తామరకొలనుల [illegible]
[illegible]
అలల మెలగి మెమువిడు గాలుల
సమాధిగా దర్శించె సత్కృత మునయుడు. 201

పావన నదితట ప్రాం[illegible]
[illegible]
వేదఘోషతో విలసి బ్రహ్మముకే
సాయుజ్యము గను సత్కృత మునయుడ. 202

అతిధులు [illegible]
[illegible]

స్వర్గముకాంక్షే [illegible]
వార్యము [illegible] సత్కృత మునయుడు ||సేవ||

అర్థిగని పదార్థ మది లేదనుటే
పరార్థసేవకు [illegible]
అనరత [illegible]
[illegible] మునయుడు. 204

షడ్ధాన్యముతో [illegible]
సత్కృత [illegible]
[illegible]
[illegible] 205

షడ్ధాన్యంబుల [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ||సేవ||

పరదాస్యంబులఁ బాఱఁ ద్రోలినను
వానికి మూలంబౌ వ్యామోహముఁ
గూఁకటి వ్రేళ్ళులఁ గూల్చక పోవుట
స్వాతంత్ర్యపు సౌభాగ్యము పొందము. 207

ఎల్లను మిల్లులు కొల్ల కొట్టనవి
ఈశ్వరుఁ డిచ్చిన యాకాశ్వేతుల
నమ్ముకొని యున్న నరుల జీవితము
మింగివైచి రిల మిల్లురాక్షసులు. 208

ఊరుల చివరల నుద్యానంబులు
మిల్లుల పొల్పులఁ బెల్లగిల్లినవి
మిల్లు గాడిదల కల్లోలముచే
వలికెడి చిలుకలు పరలి పోయినవి. 209

పొగాకుతోటలఁ బొడగని వనములు
నిర్గంధనము విడి బొగ్గయి పోయెను.

పొగాకు సభ్యత పొడముఁగఁ బసువుల
మనుజుల నోటను మట్టి కూరుకొనె ।సేవ। 210

కోయిల చిలుకల కూతలచోటుల
మిల్లుల కూతలె యెల్లెడ వెలసెను
మేఁతలు పోయియు మిగిలిన పశువుల
పనిపట్టి యునుదు గానియెను లారీల్. 211

పరమేశ్వరుతో సాయుజ్యంబును
గూర్చెడి విద్యాగురుకులములు ఋషి
స్వార్థధనములన్ సాయుజ్యమ్మును
గూర్చెడి వద్దుల గురుకులము లయ్యె. 212

కూలెన్ దోటలు కొలఁకులు పూడెన్
విద్యలు పోయె నవిద్యలు వచ్చెన్
ఆధ్యాత్మిక మతి నాశలు పెరిగెన్
స్వార్థము పెరిగెఁ బరార్థము పోయెన్ ।సేవ।

ఎల్లెడఁ జూచిన బిల్లారాక్షసులె
ఏకటా చిన్నలు ఆరిపోషలే
ఏయెడఁ దిరిగిన కాఫీహోటళ్ళు
అప్పటి సభ్యత యిదియే యయ్యెను. 214

భువి నెటు చూచిన భోగ్యసభ్యతయె
రాక్షసిభోగ్యపు రాజ్యము నిండెను
ఊరులు వనములు నుద్యానంబులు
భోగ్య మనసుతో నగ్గయిపోయెను. 215

పురి నెటు చూచిన కుంటికాల్వలే
పురినెటు పోయిన కుష్టివారలే
ఏగతి గన్న నరిష్టంగుహోమములె
మఱి యిదియేనా మన స్వారాజ్యమ్ము. 216

కదురుఁగవ్వములు కదలిన వచ్చున్
కడుపుల పేరే దడి రాదంటురు

కదురు గవ్వములు దడలక్క యాగఁగ
మఱి తిండి బట్ట కరువులు సైరావె ప్రేమా! 217

చుట్ట బీడి సిగరెట్టుల కాఫీయు
లేని వ్యాదేశము గానఁగ రాదిల
దేవుఁడె లేని వ్యాదేశమ్ము గాంధ్రమును
కాని యుపెందును లేనిది లేదిల. 218

అర్ధనగ్న సినిమాలు చూచుచు
కుటుంబ నియంత్రణ పాట పాడుదురు
సినిమాల్ చూచుట నిత్యమై పోయెను
దేవుని సంగతి దేవుఁడె గనవలె. 219

ఎల్లవ్యవస్థలు నిటు చెడిపోవన్
తగ వరిదిద్దఁగఁ దటుకున గద్దెల
నెక్కియు దీనుల రక్షింపఁగ నీ
యాదర్శంబులు యూధిఁ గల్పింతిరి ప్రేమా! 220

భోగవస్తువులఁ జూపి జనాళి
పెరిగినదంచును వర్ణించెదము
నిగ్రహమున్నపు డింత జనాళి
పెరగకయున్నటు మున్పు చూచితిమి. 221

చేతికి దొరికిన సిరి సౌభాగ్యము
ఇట్టి యమూల్యపు గడ్డి సమయమును
ఇంతటి యదృష్ట మింత ప్రభుత్వము
వృథగాఁ జేయక మీరలఁ బోవుఁడు. 222

ఇంత మంచి యదను నింకెపుడు రాదు
మీరల దారుణవేదన లార్పుఁడు
చరిత్రలో మీ సత్కార్యంబులు
స్వర్ణాక్షరముల వ్రాయంబడెడున్. 223

ధనికులపక్షము దాలిచి మీరల
బాగును గనరా పతనము గాంతురు

పదవుల బోవును పరమును బోవును
రెంటికిని జెడిన రేవడి యౌదురు. 224

మీరలఁ బ్రోవఁగ వేఁచూచితిరా
నెత్తిమీఁద మిము నెక్కించుకొనిరా
కలకాలము మిము నిలఁ బాలించుదు
నిత్యము గద్దెల నిల్పుదురు మిమ్ము ! పేల ! 225

పాపములె లేని దీన ద్రిమ్మరుల
అన్నంబో యను పక్షిపంజరము
లోపలిన్ బట్టలె పడయుని దీనులఁ
గనుఁగొని మీకెటు కరుణ కలుగదే. 226

బస్తుబారులో వస్తుల్లాములో
ఆమెడలలో అసెంబ్లీసభలో
విందు వినందుల వేడుకలోఁ బడి
మీరలఁ గనరా వెంటనె పడుదురు. 227

గ్రామములందును గంధశ మునుతయుఁ
గట్టక పట్నపు వాయువు పెంచును
గ్రామము లన్నిటిఁ గడుపది నక్కవి
యొనరింపఁగఁ దగ మూళ్ళను ఖాద్యఁదు॥సేవ॥

మును పాశంధము మనమున మంతియౌ
నప్పటి, యిపుడే పట్నమెను కుసీము
కారా విమానము రైలో స్టీమరౌ
సీమల నుండియు తెమ్మికె తేవల. 229

ఉన్నవి చెప్పిన ముతిక్కవచనుఁడు
మున మందముము భగవంతుమునుల
మొకరికి నొకరము బోధించుకొనక
నిటు లూరకొన్న నెవరు చెప్పెదురు, 230

పరోపకారము లేనిపూజలు
అర్థములేని పారాయణలు

పుణ్యములేని దేవదర్శనము
వట్టిది యనిమది గ్రహింపు సోదర. 231

అందఱు సుఖముగ నుండుదుగాతన్
ధర్మము నందఱు దర్శించెదుతన్
ప్రభువులు సమముగఁ బాలించెదుతన్
దేవుఁడు ప్రజలకు దీవెన లిడుతన్. 232

[•]